

VEIÐIMÁLASTOFNUN

Veiðinýting • Lífríki í ám og vötnum • Rannsóknir • Ráðgjöf

Reykjavík 12. maí 2003

Alþingi
Nefndasvið
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Umsögn um frumvarp til laga 681. mál

Veiðimálastofnun hefur verið beðin um umsögn um frumvarp til laga 681. mál, breytingar á lögum um lax og silungsveiði og fleira.

Í frumvarpinu er um að ræða afar afdrifaríkar breytingar á lögum, sem gera það að verkum að leyft verður að flytja inn lifandi lagardýr svo fremi að þau séu ekki talin með tiltekna sjúkdóma.

Frumvarpið byggir á skuldbindingum Íslands vegna samninga um Evrópskra efnahagssvæðið og er nánar tiltekið vegna lögleiðingar tilskipunar Evrópuráðsins nr 91/67/ í íslenskan rétt. Síðan hafa orðið viðbætur og breytingar við þá tilskipun eins og segir í greinargerð með frumvarpinu. Samningurinn um Evrópska efnahagssvæðið nær ekki til auðlindastjórnunar og ekki til náttúruverndar. Þau ákvæði sem hér um ræðir eru ekki eingöngu viðskiptalega eðlis, það er frjáls sala eldisafurða milli landa. Þau koma klárlega inn á náttúruvernd og inn á auðlindastjórnun. Enda segir í tilskipuninni að henni sé ætlað að taka á heilbrigði eldisdýra í sambandi við markaðsetningu fiskeldisdýra og afurða. Jafnframt segir í 1. kafla 1. grein tilskipunarinnar. **“Þessi tilskipun gildir með fyrirvara um ákæði bandalagsins eða innlend ákvæði um verndun tegunda”**.

Þarna er komið að kjarna málsins. Taka verður tillit til þessa svo tryggja megi verndun tegunda. Þetta hefur algerlega farið framhjá höfundum eða öllu heldur þýðendum frumvarpsins. Þetta ákvæði tryggir að hægt er að vernda íslenskar tegundir, vitfræðileg samfélög og vistkerfi fyrir innflutningi, líkt og þjóðir heims hafa skuldbundið sig til að

gera samanber samning um líffræðilega fjölbreytni sem Ísland er aðili að (Stjrt. C 11/1995) og samning um verndun villtra plantna og dýra og lífsvæða Evrópu (Stjrt. C 17/1993). Óþarfi er því að galopna á innflutning án nokkurra girðinga annarra en vegna sjúkdóma. Það stendst fyllilega kröfur samningsins, enda sýnir lausleg könnun að aðrar þjóðir viðhalda slíkum fyrirvörum. Ekki vannst tími til að kanna það til hlítar enda sá frestur sem Alþingi gefur afar skammur í jafn flóknu máli sem hér um ræðir. Erfitt getur reynst að gefa umsagnir um jafn illa unnið og lítt ígrundað frumvarp og hér um ræðir, þar sem ábyrgðinni er að hluta varpað á umsagnaraðila. Þar sem undirritaður hefur séð til vandaðra vinnubragða á Alþingi treystir hann því að þetta frumvarp fái vandaða og góða umfjöllun.

Í frumvarpinu hefur farist fyrir að taka tillit til þeirrar hættu sem stafað getur af innflutningi lagardýra, hvað varðar erfðafræðileg og vistfræðileg áhrif. Í stuttu máli getur óhindraður innflutningur slíkra dýra valdið því að íslensk vistkerfi beri óbætanlega skaða af og hin mikla auðlind sem fólgin er í sérstæðu lífríki í fersku vatni á Íslandi er sett í stórkostlega hættu. Sama gildir um þær nytjar sem er af dýrastofnum ferskvatns. Tekjur lögbýla allt í kringum landið af veiðum á fiskstofnum ferskvatns eru afar mikilvægar og stangveiði á Íslandi veltir um 3 milljörðum á ári. Nátengt þessu er drjúgur hluti af íslenskri ferðaþjónustu. Þessum tekjum og árangri við að nýta þessa auðlind á sjálfbæran hátt hefur komið með áratuga starfi veiðiréttarhafa og veiðimálayfirvalda svo og með rannsóknum og þróunarstarfi. Fiskstofnar eru líka mikilvæg erfðaauðlind sem nýst getur fiskeldi í framtíðinni. Góð staða í sjúkdómamálum í fiskeldi hér á landi er að hluta vegna fjarlægðar frá öðrum löndum og strangra regla um innflutning og eftirlit. Þetta hefur styrkt stöðu íslensks fiskeldis. Þessu er öllu hætt ef opnað er á innflutning eins og frumvarpið gerir ráð fyrir.

Þrjár meginhættur eru samfara því að flytja tegundir milli landa. Í fyrsta lagi geta sjúkdómar borist með viðkomandi tegund og herjað í framhaldinu á innlendar tegundir. Umrædd tilskipun leitast við að taka á þeirri hættu, en benda verður á að sjúkdómaeftirlit er erfitt viðfangs og er bæði þeking og greiningaraðferðir dýrasjúkdóma ekki á því stigi að öruggt megi telja að ekki leynist sjúkdómar í eldisdýrum og í eldisvökva. Sama gildir um sníkjudýr. Ótal dæmi væri hægt að nefna um sjúkdóma t.d. í fiskum sem borist hafa á milli landa í dýrum sem höfðu vottorð um heilbrigði. Í öðru lagi geta framandi eldisdýr

sloppið eða beinlínis verið sleppt á skilgreint eldissvæði og blandast þeim innlendu stofnum sem fyrir eru. Um þetta er til mörg dæmi. Verður þar með erfðablöndun og geta erfðaeiginleikar innlendra stofna glatast og þar með stofnar, sem eru aðlagðir aðstæðum í umhverfi sínu, í gegnum mörg þúsund ára náttúruval. Við þetta tapast líffræðilegur fjölbreytileiki og ef til vill mikilvægir nytjastofnar. Í þriðja lagi geta framandi lífverur sett innlend vistkerfi í uppnám. Nefna má ótal dæmi þar um. Ef til vill er nærtækast að nefna flutning minnks til landsins og nú síðast kanínur og þann usla sem þær geta valdið t.d. í Vestmannaeyjum. Sömu lögmál gilda um ferskvatnslífverur. Fiskar og önnur lagadýr lifa í vökva og í honum geta borist lífverur sem ekki finnast í íslenskri náttúru og haft varanleg áhrif.

Íslensk ferskvatnsvistkerfi eru afar fjölbreytileg að gerð og eðli. Því veldur fjölbreytileg jarðmyndun landsins. Finna má jarðmyndanir að ólíkri gerð frá allgömlu blágrýtisbergi upp ung hraun og eru eiginleikar vatna á slíkum svæðum mjög mismunandi. Hér á landi eru afar fáar tegundir lífvera. Því veldur lega landsins fjarri öðrum löndum og sá jarðsögulega stutti tími sem liðinn er frá ísöld. Þetta skapar þá umgjörð þar sem fáar tegundir lífvera aðlagast í afar fjölbreyttu umhverfi. Því er lífríki landsins mjög sérstakt og í sumum tilfellum alveg einstakt og má í því sambandi nefna vatnakerfi sumra lindáa sem vart eiga sinn líka í veröldinni. Vegna þessa er lífríki Íslands jafnframt viðkvæmt fyrir breytingum eins og innflutningi lífvera.

Sem dæmi þá eru hér einungis 6 tegundir ferskvatnsfiska meðan 42 tegundir finnast í Noregi og enn fleiri á meginlandi Evrópu.

Það er því full ástæða til að viðhalda því ákvæði sem er í lögum um innflutning dýra nr. 54 frá 1990 með síðari breytingum og samanber ákvæði í lögum (41. grein) um náttúruvernd nr. 44. frá 1999 með síðari breytingum.

Verður þá vikið að frumvarpinu og gerðar athugasemdir við einstaka greinar. Ekki verður séð að 2. grein eigi hér nokkurt erindi. Hvergi er vikið að flutningstækjum í umræddri tilskipun. Leyfi sem þetta kallar einungis á hættu á að hingað berist sjúkdómar. Sú spurning vaknar hvers vegna þessu ákvæði er stungið inn hér. Er það til að auðvelda innflutning ? umfram það sem tilskipunin hljóðar uppá, eða hvað gengur mönnum til ?

Í 3. grein er fjallað um fisksjúkdómanefnd og skipan hennar. Þar er lagt til breytt skipan nefndarinnar og um hlutverk hennar. Skipan fisksjúkdómanefndar er mjög gömul og í anda þess tíma sem hún var skipuð fyrst í þessari mynd um miðbik síðustu aldar. Þar eru embættismenn og nú er bætt einum embættismanni til viðbótar. Til að ná meiri faglegum styrk í nefndina væri æskilegt að þar sæti sérmenntað kunnáttufólk bæði í sjúkdómum (klinísk fræði, smit og meðhöndlun) og í faraldsfræði þeirra (vistfræði). Það er hægt í dag þó að svo hafi ekki verið fyrir rúmum 50 árum. Því er lagt til að í nefndinni sitji fulltrúar skipaðir af fisksjúkdómadeildarinnar á Keldum, frá Hafrannsóknastofnun og frá Veiðimálastofnun auk dýralæknis fisksjúkdóma og yfirdýralæknis sem væri formaður.

Í 4. grein þarf að setja fyrirvara til viðbótar fisksjúkdómafyrirvaranum (sem greint er á um í útkominni reglugerð) **um að tryggt sé að innflutt dýr valdi ekki erfðafræðilegri eða vistfræðilegri hættu** og vísa til Náttúruverndarlaga (44/1999), sem ef til vill þarf að styrkja í þessu tilliti (grein 41.) og til laga um innflutning dýra (54/1990). Sterkast væri að færa þessa fyrirvara einnig í 79. grein lax og silungsveiðilaganna (76/1970) og útfæra hvernig tryggja mætti að fyrirvarana til dæmis með umsögnum vísindastofnana eins og Veiðimálastofnunar, Náttúrufræðistofnunar, erfðanefnd landbúnaðarins og með úrskurði/umsögn embættisstofnanna eins og Veiðimálastjóra og Umhverfisstofnunar.

5. grein er líklega óþörf. Ekki virðist þurfa að breyta þessum lögum, enda í þeim kveðið á um undanþágur til að flytja inn lífverur. Gildir það um næstu greinar einnig, nema þar mætti bæta inn fyrirvörum og breyta þá lögum 54/1990 svo að þau taki skýlaust til erfðafræðilegrar og vistfræðilegrar hættu sem stafar af innflutningi

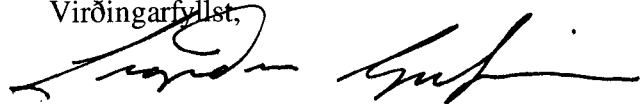
Nýlega var samþykkt frumvörp sama efnis um sjávarfiska þarfnast sömu meðferðar því þar eru ótvírætt um sömu hættur að ræða varðandi vistfræðilegar og erfðafræðilegar hættur samfar innflutningi lífvera (Þingskjöl 1417 og 1447 frá síðasta þingi).

Lokaorð

Umrætt frumvarp er að mati undirritaðs byggt að hluta á misskilningi. EES samningur tekur ekki til auðlindastjórnunar og náttúruverndar. Ákvæði til að tryggja þessa þætti eru því utan sammingsins. Því til viðbótar er í tilskipuninni ((91/67) sem þrýstir á breytingar á lögum) gert ráð fyrir að áfram sé fyrirvarar til að tryggja verndun tegunda og þar með lífræðilegan fjölbreytileika og vistkerfi. Breyta þarf

lögum með þetta í huga en ekki opna án skilyrða á frjálsan innflutning lífvera. Það hafa Evrópuþjóðir heldur ekki gert.

Virðingarfyllt,

Sigurður Guðjónsson, framkvæmdastjóri